Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 9 november 2016*

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 1999/44/EG — Försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier — Tillämpningsområde — Begreppet säljare — Mellanhand — Särskilda omständigheter”

I mål C-149/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Cour d’appel de Liège (Appellationsdomstolen i Liège, Belgien) genom beslut av den 16 mars 2015, som inkom till domstolen den 30 mars 2015, i målet

Sabrina Wathelet

mot

Garage Bietheres & Fils SPRL,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J. L. da Cruz Vilaça samt domarna M. Berger (referent), A. Borg Barthet, E. Levits och F. Biltgen,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Belgiens regering, genom J. Van Holm och J.C. Halleux, båda i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom C. Pesendorfer, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom D. Roussanov och G. Goddin, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 7 april 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: franska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 1.2 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG av den 25 maj 1999 om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier (EGT L 171, 1999, s. 12).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Sabrina Wathelet och bilverkstaden Bietheres & Fils SPRL (nedan kallad bilverkstaden Bietheres) angående försäljning av en begagnad bil.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Skäl 9 i direktiv 1999/44 har följande lydelse:

”Säljaren bör vara direkt ansvarig gentemot konsumenten för varans avtalsenlighet. Detta är den traditionella lösningen i medlemsstaternas rättsordningar. Det bör ändå stå säljaren fritt att i enlighet med nationell lag rikta anspråk mot tillverkaren, en tidigare säljare eller någon annan mellanhand i avtalskedjan, om han inte har avstått från denna rätt. Detta direktiv påverkar inte avtalsfrihetens princip i förhållandet mellan säljaren, tillverkaren, en tidigare säljare eller någon annan mellanhand. Frågan om mot vem och på vilket sätt säljaren kan rikta anspråk skall avgöras enligt nationell lag.”

4 I artikel 1.1 i direktiv 1999/44 föreskrivs följande:

”Detta direktiv syftar till en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier, i syfte att säkerställa en enhetlig miniminivå för konsumentskyddet inom ramen för den inre marknaden.”

5 I artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 definieras begreppet säljare såsom ”en fysisk eller juridisk person som enligt avtal säljer konsumentvaror inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet”.

6 I artikel 2.1 i direktiv 1999/44 anges följande:

”Säljaren skall vara skyldig att till konsumenten leverera varor som är avtalsenliga.”

7 I artikel 4 i nämnda direktiv, med rubriken ”Regressrätt”, föreskrivs följande:

”När den slutliga säljaren är ansvarig gentemot konsumenten på grund av sådan bristande avtalsenlighet som beror på handlande eller underlåtenhet av tillverkaren, en säljare i tidigare led i samma avtalskedja eller någon annan mellanhand, skall den slutliga säljaren ha rätt att rikta anspråk mot den eller de personer i avtalskedjan som är ansvarig. Frågan om mot vilken eller vilka ansvariga personer den slutliga säljaren kan rikta anspråk skall, liksom frågan om vilka åtgärder och villkor som därvid skall gälla, avgöras enligt nationell lag.”

8 Artikel 8 i direktivet, med rubriken ”Nationell lag och minimiskydd”, har följande lydelse:

”1. De rättigheter som följer av detta direktiv skall utövas utan att det påverkar andra rättigheter som konsumenten kan åberopa i enlighet med nationella bestämmelser om avtalsrättsligt eller icke-avtalsrättsligt ansvar.

2. Medlemsstaterna får, inom det område som regleras av detta direktiv, anta eller behålla sådana strängare bestämmelser som är förenliga med fördraget, för att säkerställa en högre konsumentskyddsnivå.”

Belgisk rätt

9 Artikel 1649 bis i civillagen har följande lydelse:

”§ 1. Detta avsnitt är tillämpligt på en säljares överlåtelse av konsumentvaror till en konsument.

§ 2. I detta avsnitt används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

…

2° ‘säljare’: en fysisk eller juridisk person som säljer konsumentvaror inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet.”

Bakgrund och tolkningsfrågan

10 I april 2012 köpte Sabrina Wathelet i egenskap av konsument en begagnad bil hos bilverkstaden Bietheres. Sabrina Wathelet erlade ett belopp på 4 000 euro motsvarande bilens försäljningspris till nämnda bilverkstad som inte lämnade vare sig kvitto eller betalningsbevis eller utställde någon faktura till henne.

11 Bilverkstaden Bietheres tog på egen bekostnad bilen till bilprovningen. Verkstaden sände även in registreringsansökan till den behöriga belgiska myndigheten. Kostnaden härför stod Sabrina Wathelet för.

12 I juli 2012, då Sabrina Wathelet fortfarande inte hade erhållit någon faktura, gick bilen sönder varpå hon tog den tillbaka till bilverkstaden Bietheres för reparation. Verkstaden diagnosticerade motorhaveri.

13 När Sabrina Wathelet sedan önskade få tillbaka sin reparerade bil erhöll hon en faktura på 2 000 euro för reparationskostnader. Hon vägrade att betala med motiveringen att bilverkstaden Bietheres borde stå för kostnaden i egenskap av bilens säljare.

14 Vi samma tillfälle informerades hon om att bilen aldrig tillhört nämnda bilverkstad som inte sålt den för egen räkning utan för en kvinna med efternamnet Donckels (nedan kallad Donckels) räkning, även hon privatperson. Bilverkstaden Bietheres hade endast agerat mellanhand.

15 Enligt den hänskjutande domstolen är det utrett att Donckels inte erhållit ett belopp motsvarande hela försäljningspriset, då verkstaden Bietheres dragit av ett belopp på 800 euro för de reparationer som gjorts för att kunna bjuda ut bilen till försäljning.

16 I skrivelse av den 17 november 2012 adresserad till Sabrina Wathelet bekräftade bilverkstaden Bietheres att man endast agerat mellanhand vid den aktuella försäljningen. Enligt bilverkstaden var risken för motorhaveri att betrakta som en normal risk i samband med köp av en begagnad bil mellan privatpersoner. Därför vidhöll bilverkstaden sitt beslut att inte lämna tillbaka bilen till Sabrina Wathelet förrän räkningen avseende reparationen hade betalats i sin helhet. Till sin skrivelse fogade bilverkstaden ett kvitto på 4 000 euro där för- och efternamnet på den icke-näringsidkande ägaren och för- och efternamnet på köparen, Sabrina Wathelet, hade fyllts i för hand. Handlingen var dock endast undertecknad av Donckels.

17 I december 2012 väckte bilverkstaden Bietheres talan mot Sabrina Wathelet vid tribunal de première instance de Verviers (Förstainstansdomstolen i Verviers, Belgien) och yrkade betalning av räkningen avseende reparationen som uppgick till 2 000 euro jämte lagstadgad ränta.

18 Genom handling som lämnades in till tribunal de première instance de Verviers (Förstainstansdomstolen i Verviers) framställde Sabrina Wathelet ett genkäromål och yrkade att försäljningen av bilen skulle hävas och att de 4 000 euro hon hade erlagt skulle återbetalas jämte ränta. Härutöver yrkade hon skadestånd med ett belopp om 2 147,46 euro. Vidare anförde Sabrina Wathelet att det saknades grund för bilverkstaden Bietheres yrkanden.

19 Tribunal de première instance de Verviers (Förstainstansdomstolen i Verviers) förpliktade Sabrina Wathelet att betala räkningen avseende reparationen jämte ränta och ogillade hennes genkäromål. Sabrina Wathelet överklagade domen till den hänskjutande domstolen.

20 Den hänskjutande domstolen har slagit fast att Sabrina Wathelet var ”konsument” i den mening som avses i civillagen och att bilen var en ”konsumentvara” enligt samma lag. Samma domstol konstaterade vidare att bilverkstaden Bietheres sålde konsumentvaror inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet.

21 Bilverkstaden Bietheres bestred däremot att den var part i det omtvistade försäljningsavtalet och betonade att ägaren till den aktuella bilen, Donckels, lämnat bilen till försäljning med verkstaden som förmedlare och att det således rörde sig om en försäljning mellan privatpersoner.

22 Den hänskjutande domstolen anser dock att det föreligger en allvarlig, precis och samstämmig presumtion för att Sabrina Wathelet inte informerats om att det rörde sig om en försäljning mellan privatpersoner.

23 Mot denna bakgrund beslutade Cour d’appel de Liège (Appellationsdomstolen i Liège, Belgien) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Ska begreppet säljare av konsumentvaror i artikel 1649 bis i den belgiska civillagen – som infördes genom loi relative à la protection des consommateurs en cas de vente de biens de consommation (lag om skydd av konsumenter vid försäljning av konsumentvaror) av den 1 september 1994, varigenom [direktiv 1999/44 om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier] införlivades med belgisk rätt – tolkas så, att det avser inte endast en näringsidkare som i egenskap av säljare överlåter äganderätten till en konsumentvara till en konsument, utan även en näringsidkare som handlar som mellanhand för en säljare som inte är näringsidkare, oavsett om mellanhanden erhåller ersättning för sin insats och oavsett om mellanhanden har underrättat den potentiella köparen om att säljaren är en privatperson?”

Prövning av tolkningsfrågan

24 Domstolen påpekar inledningsvis att det framgår av handlingarna i målet att det var Donckels och inte bilverkstaden Bietheres som var ägare till den aktuella begagnade bilen. Följaktligen rörde det sig om försäljning mellan två privatpersoner där bilverkstaden Bietheres endast tjänat som mellanhand.

25 Vidare har den hänskjutande domstolen slagit fast att köpeskillingen – efter avdrag för reparationskostnader för att kunna utbjuda den till försäljning – har överförts till bilens ägare. Det finns inget i handlingarna som föranleder slutsatsen att bilverkstaden Bietheres inte skulle ha haft bilägarens fullmakt att sälja den.

26 Följaktligen ska bilverkstaden Bietheres anses ha agerat mellanhand vid försäljning av en konsumentvara för ägarens räkning. Ägaren i sin tur är en privatperson som gett sitt tillstånd till försäljningen.

27 Det ska således prövas huruvida den konsument som köpt konsumentvaran, under dessa omständigheter, åtnjuter det skydd som ges i direktiv 1999/44 på så sätt att mellanhanden kan betraktas som säljare i den mening som avses i direktivet.

28 Enligt domstolens fasta praxis följer det av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten att när en unionsbestämmelse inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av bestämmelsens innebörd ska den i regel ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen, med beaktande av det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och det mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 oktober 2011, Brüstle, C-34/10, EU:C:2011:669, punkt 25, och dom av den 15 oktober 2015, Axa Belgium, C-494/14, EU:C:2015:692, punkt 21 och där angiven rättspraxis).

29 Eftersom begreppet säljare definieras i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 utan någon hänvisning till nationell rätt såvitt gäller begreppets betydelse ska bestämmelsen vid tillämpningen av direktivet följaktligen anses innehålla ett självständigt unionsrättsligt begrepp som ska tolkas enhetligt i hela unionen.

30 Även om termen säljare visserligen figurerar i andra unionsrättsakter, återfinns den specifika definition som ges i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 endast i det direktivet. Precis som generaladvokaten påpekade i punkt 43 i sitt förslag till avgörande rör det sig således om ett begrepp som ska tolkas mot bakgrund av de mål som eftersträvas med det direktivet och med beaktande av den särskilda funktion som säljaren har inom ramen för det direktivet.

31 Begreppet säljare definieras i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 såsom ”en fysisk eller juridisk person som enligt avtal säljer konsumentvaror inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet”.

32 Domstolen konstaterar att begreppet säljare definierat på detta sätt har en objektiv karaktär (se, analogt, dom av den 3 september 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 21, och beslut av den 19 november 2015, C-74/15, Tarcâu, EU:C:2015:772, punkt 27) som grundas på omständigheter som till exempel att det föreligger ett ”avtal”, försäljning av en ”konsumentvara” och att det förekommer ”närings- eller yrkesverksamhet”.

33 Det är riktigt att detta begrepp inte hänvisar till begreppet mellanhand. På ett mera allmänt plan innehåller direktiv 1999/44 inte någon definition av begreppet ”mellanhand” även om det förekommer i skäl 9 liksom i artikel 4 i direktivet. Föremålet för sistnämnda begrepp är således inte heller mellanhandens ansvar gentemot konsumenten inom ramen för ett avtal om försäljning.

34 Domstolen delar härvidlag generaladvokatens bedömning i punkt 51 i dennes förslag till avgörande att denna slutsats dock inte i sig utesluter att begreppet ”säljare” i den mening som avses i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 kan tolkas så, att det omfattar en näringsidkare som agerar för en privatpersons räkning när näringsidkaren ur konsumentens perspektiv framstår som säljare av en konsumentvara enligt avtal inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet. Näringsidkaren kan nämligen på så vis skapa förvirring hos konsumenten genom att denne felaktigt tror att näringsidkaren säljer varan i egenskap av varans ägare.

35 Det finns härvidlag för det första inget i ordalydelsen i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 som utgör hinder för denna tolkning.

36 För det andra konstaterar domstolen att den teleologiska tolkning av artikel 1.2 c i direktiv 1999/44, som avser direktivets syfte i form av att säkerställa en hög konsumentskyddsnivå (dom av den 3 oktober 2013, Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:637, punkt 25), ger stöd för den tolkning av nämnda bestämmelse som görs i punkt 34.

37 Enligt artiklarna 2.1 och 3 i direktiv 1999/44 är säljaren nämligen skyldig att till konsumenten leverera varor som är avtalsenliga och, för det fall varan inte är avtalsenlig, reparera eller byta ut varan enligt artikel 3.3 i direktivet. I artikel 1.2 c i direktivet avgränsas på så vis den personkrets som konsumenten kan vända sig mot för att göra gällande sina rättigheter enligt direktivet. För att konsumenten ska kunna åtnjuta det skydd som direktiv 1999/44 ger denne, är det således nödvändigt att konsumenten uppmärksammas på säljarens identitet och i synnerhet om denne är en privatperson eller näringsidkare.

38 Om en näringsidkare under sådana omständigheter som dem som råder i det nationella målet agerar mellanhand för en privatperson, berövar det faktum att konsumenten inte känner till i vilken egenskap näringsidkaren agerar vid försäljningen konsumenten de rättigheter han ges i direktiv 1999/44 vilka enligt artikel 7.1 i direktivet har bindande karaktär.

39 För att konsumenten ska komma i åtnjutande av ett effektivt skydd enligt direktiv 1999/44 är det nödvändigt att konsumenten informeras om att ägaren är en privatperson. Denna tolkning gör det möjligt att ge direktivet en ändamålsenlig verkan och överensstämmer med domstolens praxis att det skyddssystem som införs genom unionsdirektiven på konsumentskyddsområdet grundar sig på tanken att konsumenten befinner sig i underläge gentemot näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå (dom av den 4 juni 2015, Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, punkt 42).

40 Det föreligger nämligen en kraftig obalans i fråga om tillgång till information mellan konsumenten och en näringsidkare som agerar mellanhand. Detta gäller särskilt om konsumenten inte informerats om att ägaren till den sålda varan i själva verket är en privatperson.

41 Under de omständigheter som råder i det nationella målet, där konsumenten lätt kan missledas med hänsyn till hur försäljningen gick till, ska konsumenten ges ett förstärkt skydd. Säljarens ansvar enligt direktiv 1999/44 måste därför kunna överföras på mellanhanden som då denne presenterar sig för konsumenten skapar en risk för förvirring hos konsumenten genom att låta denne tro att vederbörande är ägare till den sålda varan.

42 En motsatt tolkning – att en näringsidkare som fungerar som mellanhand under alla omständigheter faller utanför tillämpningsområdet för artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 – skulle undergräva det övergripande mål som eftersträvas genom unionsbestämmelserna på konsumentskyddsområdet och som stadfästs i artikel 169 FEUF, nämligen att säkerställa en hög konsumentskyddsnivå och därigenom slå vakt om konsumenternas förtroende.

43 Vad för det tredje gäller ersättningen till mellanhanden för dennes insats konstaterar domstolen att denna ersättning är föremål för avtalsförhållandet mellan den icke-näringsidkande ägaren till varan och mellanhanden och i princip inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 1999/44. Det förhållandet att en näringsidkare som agerar mellanhand erhåller ersättning eller inte för sin insats, är, såsom den österrikiska regeringen och Europeiska kommissionen påpekat, inte relevant för att avgöra om nämnde näringsidkare ska betraktas som säljare i den mening som avses i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44.

44 Det ankommer på den behöriga nationella domstolen att kontrollera huruvida en näringsidkare kan betraktas som säljare i den mening som avses i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 i en situation som den som är aktuell i det nationella målet när nämnde näringsidkare inte i vederbörlig ordning har informerat konsumenten om att denne inte var ägare till den aktuella varan. Detta innebär att den

nämnda domstolen vid sin prövning ska beakta samtliga omständigheter i målet (se, analogt dom av den 4 juni 2015, Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, punkterna 38 och 39). Vid prövningen är det bland annat relevant i hur stor utsträckning mellanhanden deltagit i försäljningen och hur stora ansträngningar denne gjort för att genomföra försäljningen. Vidare är även de omständigheter under vilka varan presenterades för konsumenten samt konsumentens eget beteende relevant för att avgöra om konsumenten hade kunnat förstå att mellanhanden agerade för en privatpersons räkning.

45 Mot denna bakgrund ska begreppet säljare i den mening som avses i artikel 1.2 c i direktiv 1999/44 tolkas så, att det även avser en näringsidkare som agerar mellanhand för en privatperson och som inte i vederbörlig ordning har informerat konsumenten som köper en vara om att ägaren till den sålda varan är en privatperson, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera. Vid denna prövning ska nämnda domstol beakta samtliga omständigheter i målet. Ovannämnda tolkning är inte beroende av huruvida mellanhanden har uppburit ersättning för sin insats eller inte.

Rättegångskostnader

46 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Begreppet säljare i den mening som avses i artikel 1.2 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG av den 25 maj 1999 om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier ska tolkas så, att det även avser en näringsidkare som agerar mellanhand för en privatperson och som inte i vederbörlig ordning har informerat konsumenten som köper en vara om att ägaren till den sålda varan är en privatperson, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera. Vid denna prövning ska nämnda domstol beakta samtliga omständigheter i målet. Ovannämnda tolkning är inte beroende av huruvida mellanhanden har uppburit ersättning för sin insats eller inte.

Underskrifter